

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra HAANDBOG I VERDENSHISTORIEN. Nyaarstiden

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter", i Grundtvig, N. F. S.: *N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter*, Gyldendalske Boghandel, 1904-1909, s. 592.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-grundtvig07val-shoot-idm140245216800640/facsimile.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: N. F. S. Grundtvigs udvalgte Skrifter

Det Sextende Aarhundrede

ther, men skøndt han maatte rømme Paris, undgik han dog Baalet ved Hjælp af Kongens Syster Margrethe, den berømte Dronning af Navarra og Bedstemoder til Henrik den Fierde, som var en Velynderske af Poesi, Lærdom og Evangelisk Prædiken*). Blandt Lefevres Discipler blev igien Vilhelm Farel fra Dauphinatet, hvor Valdenserne gjennem Aarhundreder havde protesteret mod Pavedømmet, den Navnkundigste, og fandt med sin Lærer og mange Ligesindede enstund Tillflugt hos Biskoppen af Meaux, hvor Lefevre begyndte at udgive sin Franske Oversættelse af Bibelen; men, da Forfølgelsen begyndte at rase, undveg Farel (1524) til Schweits, og forkyndte Evangelium der i den Romanske Deel lige til Genf, hvor han (1536) beredte Calvin og Calvinismen deres berømte Hoved-Sæde**).

Johan Calvin var født i Noyon (1509), undveg Forfølgelsen (1534) og fik, efter nogle Omskiftelser, fast Bod i Genf, hvor han siden over i tyve Aar (1541—64) thronede som en lille Pave og blev Lovgiver, ei blot for denne Fristad, men for hele det store Protestant-Samfund, som kalder sig selv »de Reformerte,« men som vi sædvanlig kalde Calvinister, og det med Rette, da ingenlunde Arilds-Kirkens Vidnesbyrd, men Calvins Theologi er deres kirkelige Grundlov. Dertil ophøiedes den dog især ved Theodor Beza, som løftede Calvin til Skyerne, og var i hele fyrretyve Aar (1564—1605) efter ham Patriarken i Genf.

Forsaavidt nødes vi da til selv i Stats-Historien at sende den Calvinske Theologi, vel ikke i dens videnskabelige og lærde Skikkelse, men som den findes beskrevet i Alterbogen og Catechismen eller Børnelærdommen***), og, hvad vi strax see, ved at sammenligne disse med de tilsvarende Lutherske, er, at, besynderligt nok, Tydskeren reformerede efter sit eget Hjerter og Franskmanden efter sit eget Hoved, og det gjælder i alle Maader, at Christendommen var Luther en Hjertesag, men Calvin kun en Hovedsag. Calvin havde imidlertid ogsaa sin Styrke i Hovedet, saa Melancthon kaldte ham forsaavidt med Rette »Theologen,« thi han saae paa Timen, at den »Apostoliske Troesbekiendelse« maa ikke blot staae i Spidsen af den christelige Børnelærdom, men ogsaa lægges til Grund for enhver christelig Lærebygning†), og dette

*) D'Aubignæs Reformationens-Historie (Engelsk Oversættelse). III. 439—500.

***) Sammenl. 430. 444—71. 522. 52.

****) Calvins Værker VII. 12—43.

†) Sammenl. S. 14 og i hele hans berømte Dogmatik, den saakaldte *Institutio Christianæ Religionis.*

Det Sættende Aarhundrede

Glimt af aandelig Forstand, som overalt gjør sig gjældende, er Calvinismens glimrende Side, der maatte gjøre sin Virkning i hele den Franske Virke-Kreds, som hylder det Glimrende. Dette Glimt er imidlertid ogsaa det Eneste, der ved Daaben giver Calvinismen et Kirkeligt og Christeligt Skin; thi vel pleiede Calvin at sige, at han holdt fast paa sin Daab, skjøndt han lod Salvelsen fare*), men han tog mærkelig fejl, thi med Apostel-Kirkens Daabs-Pagt, som han lod fare, tabte aabenbar hvad han beholdt hele sin Kirkelige Gyldighed. Istedetfor den oprindelige Daabs-Pagt mellem Apostel-Kirken og hver tilkommende Medlem, som bestaaer af Forsagelsen og Troesbekiendelsen, indførte nemlig Calvin en Spilteerney, mellem sig selv og Fadderne, om at lære Børnene baade den Apostoliske Troesbekiendelse og, saavidt muligt, Alt hvad der staaer i Bibelen baade om Lov og Evangelium**), og, det seer man strax, er slet ingen Troes- og Kirkesag men kun en Lærdoms- og Skole-Sag. En Daab, der meddeeldes paa saadanne selvgjorte og fremmede Vilkaar, har naturligviis slet ingen Betydning uden som en uforvarselig Misbrug, saa sin Daab kunde Calvin aldrig tilskrive for ringe Virkning, og hvor Daaben er selvgjort, der er Gæsterne ved Herrens Bord aabenbar ogsaa selvbudne og vente sig med Rette kun lidt Gavn og Glæde deraf. Dette, at Calvin fra Først til Sidst tog Skyggen for Legemet, han selv med sin Aand vilde besjæle, var vel skjult for ham selv, og blev det i alt Fald længe for hans Lutherske Modstandere, som især stredes med ham om Nadveren, uden at ændse den selvgjorte Daabs-Pagt, der var Hoved-Hjørnestenen i hans Kirkelige Skyggerige, hvorfra alt virkeligt Liv i Aanden naturligviis var udelukt.

Sagen er nemlig den, at hvad der spogede hos alle det Sættende Aarhundredes Reformatorer, at ansee den saakaldte usynlige Kirke, eller Samfundet af alle Guds i Verden ukjendelige Børn, baade i det Gamle og det Ny Testaments Tid, for den virkelige Christen-Kirke, hvoraf den saakaldte synlige Kirke kun var en Skygge, der laande al sin Virkelighed af Skolen med Bibellæsning, Prædiken og Catechisation, det herskede uindskrænket hos Calvin, og gjennemførdes af ham med en forbausende Dristighed, Sikkerhed og

*) Calvins Levnets-Beskrivelse af Beza S. 8.

**) Calvins Værker VII. 39.